

Hvordan sikrer man retssikkerheden for krænkerne – eller de påståede krænkere?

Oplæg til Ligestillingsudvalgets temamøde, Christiansborg, 13. nov. 13-15
v/ Sten Schaumburg-Müller, professor, dr.jur., Syddansk Universitet

Det er strafbart at fremsætte og viderebringe grove, urigtige beskyldninger

Konkrete, urigtige beskyldninger af en vis grovhed rettet mod en konkret person er som udgangspunkt strafbar, jf. straffelovens §§ 267-269

Konkrete beskyldninger: ”A er en klam og ulækker stodder.” Ikke en beskyldning, men en værdidom. Ikke strafbar

Af en vis grovhed: ”A kommer jævnlige med sjofle vittigheder.” Ikke groft. Beskyldninger for strafbare handlinger som fx blufærdighedskrænkelser og trusler, vil som udgangspunkt være grove.

Mod en konkret person. Navngiven eller let identificerbar person.

Videregivelse er også strafbart. Det hjælper ikke at anføre, ”Jeg har hørt at... eller ”mon det er rigtigt at ... ” osv

En rigtig beskyldning er – selvfølgelig – ikke strafbar. Der er ikke krav om absolut sandhed. Hvis man har *god* grund til at tro, at beskyldningen er rigtig, og hvis der er anerkendelsesværdig interesse, er beskyldningen typisk ikke strafbar. Fx vil anmeldelse og videregivelse til den pgl. selv normalt ikke være strafbar.

Som noget nyt – gældende fra 1.1.2019 – kan alle forpligtes til at fjerne ulovlige meddelelser, også selvom de ikke selv har begået noget strafbart, jf. straffelovens § 271. Det er endnu uklart, hvorledes bestemmelsen vil virke i praksis.

Processuelt

Sager om ulovlige beskyldninger skal som udgangspunkt føres privat. Hvis beskyldningen, hvis den var sand, kunne medføre fortabelse af offentligt embede eller hverv, kan politi og anklagemyndighed gå ind i sagen, og det samme gælder hvis grove og åbenlyst ubegrundede beskyldninger fremsættes anonymt, straffelovens § 275. I praksis synes politiet at afvise anmeldelser om anonyme beskyldninger.

Vurdering

Reglerne sikrer efter min vurdering en god balance mellem ytrings- og informationsfrihed og den beskyldtes rettigheder. Dog er det formentlig de færreste, der har overblik eller ressourcer til selv at anlægge en retssag, og man kan overveje, om der bør være større mulighed for forfølgelse via politi og anklagemyndighed. Dette er også et ressourcspørgsmål. Hertil kan overvejes, om de gældende retshjælpsordninger, herunder fri proces og forsikringsdækning er tilstrækkelige. Min umiddelbare vurdering er, at det ikke er tilfældet.

Pressens rolle

Pressen skal også overholde straffeloven. Hertil kommer de særlige presseetiske regler: Det skal tjekkes, om oplysningerne er rigtige, pressen må ikke bare agere mikrofonholder, og det er det vigtigt, at den, beskyldningerne rettes imod, får mulighed for at forholde sig til beskyldningerne (forelæggelse), jf. Vejledende regler om god presseskik, regel A.1-3.

Bør den beskyldte anonymiseres eller nævnes? Pressen skal som minimum overveje spørgsmålet og lægge en linje, regel C.6, ukendte personer bør ikke have deres navn nævnt, regel B.1, mens mere kendte personer lettere kan nævnes, vel at mærke hvis der er hold i beskyldningerne.

Vurdering

Det er min vurdering, at de presseetiske regler er gode i forhold til omtalte personer. Det bemærkes, at overtrædelse af disse regler højst kan føre til kritik fra Pressenævnet og til krav om offentliggørelse af kendelse.

Sanktioner mod den beskyldte

Den, beskyldningen rettes imod, kan være i en sårbar situation.

Nogle positioner nyder ikke som sådan retlig beskyttelse. Dette gælder privat: en kæreste bliver dumpet efter beskyldninger om sexchikane, og det gælder politisk: Man har ikke noget krav på at være overborgmester eller leder af et politisk parti. Politikere skal vælges, de må finde sig i en vis nærmere granskning, og de må finde sig i ændrede præferencer blandt vælgerskaren.

Andre positioner nyder en vis retlig beskyttelse. Efter den danske model har arbejdsgivere vid mulighed for at afskedige, dog med en vis beskyttelse afhængig af ansættelsesform og anciennitet. En person, der har udøvet sexchikane, vil typisk kunne afskediges og i grovere tilfælde endda bortvises. En fastansat, der afskediges efter ubegrundede beskyldninger, vil typisk have et krav mod arbejdsgiveren for uberettiget afskedigelse.

Vurdering

Det forekommer vigtigt at have gode procedurer for håndtering af sager om sexchikane, procedurer, der både beskytter de krænkede og de personer, der bliver beskyldt herfor. Dette gælder også ved ansættelser og ved afskedigelser. Næppe alle arbejdspladser har tilstrækkelige, indarbejdede procedurer.

Uden for den retlige regulering bør det også være muligt både at kunne fremsætte velbegrundede beskyldninger og at kunne forsvare sig mod ubegrundede. Især det sidste kan være vanskeligt på internettet, hvor der ikke er nogen overbevisende tradition for at høre og inddrage de involverede, før rygter, billeder, meninger og beskyldninger deles.